

JAAROVERZICHT 1998

Generale synode 1998

Het jaar 1998 werd bepaald door een hoogtepunt in het kerkelijke leven: het bijeenkomen van de generale synode van Haarlem-Noord, waarvan de vergaderingen gehouden werden in de Oenenburgkerk te Nunspeet. Voorafgaande aan de synode ging ds. M.C. Tanis voor in de bidstond. Hij sprak over 'Werken in het licht van 's Heeren heilsdaad' met als tekst 1 Corinthe 15:58.

Een synode die de eenheid bewaarde, al ontbraken de spanningen niet. Getypeerd werd de synode als een goede, niet gemakkelijke synode. Duidelijke leiding werd gegeven in de besluiten, ze veroorzaakten gemengde reacties. Als drukkend werd de verzakelijking ervaren waardoor een gebrek aan visie verhuld werd.

Een historisch-sociologisch proefschrift verschenen in 1998, van de hand van dr. J.E. Post, 'Gereformeerd zijn en blijven, een wankel evenwicht?!' geeft een rake typering: wankel evenwicht. Hij schreef niet alleen over onze kerken maar ook over de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Voor ons betekent het dat we elkaar echt in de ogen moeten zien en de vragen die aan de orde zijn geloofsinhoudelijk moeten bespreken en een koers kiezen. Huivering is er voor steile, dode orthodoxie en huivering voor het meedeinen op de golven van een modern gereformeerd denken, dat veel ruimte biedt voor alles dat onze tijd aanreikt.

Deze uitersten houden elkaar in een wankel evenwicht. De ene gemeente neigt naar de ene kant, de andere naar de andere kant en daartussen gaan er gemeenten in een blijmoedig evangelicalisme.

De identiteit als Chr. Geref. Kerken staat op de tocht. Niet zozeer doordat we niet weten waarvoor we staan. Dat weten we. Maar een belangrijk deel van de identiteit wordt bepaald door de omgeving. Wie jij bent staat altijd in verband met wie de ande-

De afgevaardigden van de GS 1998.

ren zijn. En die anderen zijn niet alleen andere kerken, dus toch een soort broeders die de taal verstaan en aanvoelen, maar is ook een wereld die van niets weet en lacht om het klein-kerkelijke gedoe van bij elkaar en tegen elkaar.

Vernieuwing van evangelisatorisch, missionair elan, hernieuwde beleving van de vreemdelingschap dat waren verlangens die uitgesproken werden.

De synode zocht haar weg. En we deden dat samen. Aan elkaar gegeven. Onder Woord en Geest.

Belangrijke besluiten

Het is onmogelijk volledig te zijn, het inmiddels verschenen besluitenboekje geeft alle informatie. Enkele dingen kunnen genoemd worden.

Er waren twee ingrijpende besluiten. Het eerste raakte de landelijke samensprekingen met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Die werden bij gebrek aan perspectief voorlopig beëindigd. De deur ging niet helemaal dicht, wel bijna. De deur ging wel dicht voor het aangaan van een nauwer samenleven met een plaatselijke NGK, bijlage 6 KO is niet meer toepasselijk voor contact met een plaatselijke NGK in nieuwe situaties. De kerkrechtelijke positie van de gemeenten waar dit nauwer samenleven is en de samenwerkingsgemeenten wordt nader bestudeerd en omschreven evenals de verhouding tussen het landelijke kerkverband en de zelfstandige plaatselijke gemeente. Ten aanzien van de verhouding tot de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt werden positieve besluiten genomen, de gesprekken gaan voort en bezinning over het aangaan van een federatie is een opdracht van de deputaten. Voor de doorwerking van de besluiten zal veel afhangen van de toepassing ervan in concrete situaties. De plaatselijke contacten met Gereformeerde Kerken vrijgemaakt geven een heel positief beeld. Vele van onze kerken hebben er ervaring mee.

Het tweede is de uitspraak van de synode dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Chr. Geref. Kerken steeds heeft gegolden, schriftuurlijk verantwoord is. Daaraan werd gekoppeld de instelling van een studiedeputaatschap of er in onze kerkelijk praktijk recht wordt gedaan aan de gaven en diensten waarmee de Heilige Geest zowel mannen als vrouwen in de nieuwtestamentische gemeente heeft toegerust.

Andere synodale besluiten

Het diaconaat kreeg op de kerkelijke vergaderingen een grotere plaats doordat in de KO wordt opgenomen dat er bij de classes op wordt aangedrongen dat iedere gemeente een diaken zal afvaardigen naar de klassicale vergadering. Ook de particuliere synoden moeten meer plaats inruimen voor diaconaal werk.

De synode besloot een deputaatschap in te stellen om de kerken in de grote steden bij te staan in hun strijd om voort te bestaan. Een bewerking, aanpassing en vermeerdering van de liturgische formulieren wordt onderzocht. Een commissie werd ingesteld voor het onderzoek en de hulp bij misbruik van pastorale en/of gezagsrelaties.

Deputaten financiële zaken moeten onderzoek doen naar de verschillen in predikantscontractementen.

De deputaatschappen Contact met de kerkjeugd en Kerk en onderwijs werden samengevoegd tot het deputaatschap Kerkjeugd en onderwijs.

Het deputaatschap voor de Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de Correspondentie met buitenlandse kerken werd gesplitst in twee deputaatschappen. Dat voor de Eenheid en dat voor de Correspondentie.

Er is hard gewerkt tijdens zittingen van de synode en in de commissievergaderingen ter voorbereiding van de plenaire vergaderingen. Overschaduwde werd het werk door het overlijden van de questor van de synode diaken br. J. Boer, die vele jaren met

zoveel liefde synodes diende met enthousiasme en door de ziekte van twee modera-
menleden ds. P. den Butter en ds. J. Plantinga. Een dankbare zucht van verlichting
was er dat de synode in december gesloten kon worden.

Jubilierende gemeenten

Verschillende gemeenten mochten met dankbaarheid een jubileum vieren: Purmerend 25 jaar, Goes 40 jaar. Vijftig jaar bestonden de kerken van Oud-Vossemeer, Utrecht-West en Heerde. De kerken van Dokkum, Ede en Soest bestonden 75 jaar. Drie gemeenten herdachten hun honderdjarig (voort) bestaan: Deventer, 's-Gravenmoer en Vlissingen. Vaak werd de geschiedenis vastgelegd in een herdenkingsboek.

Nieuwe en vernieuwde kerkgebouwen

Bouwactiviteiten vonden plaats in de gemeenten van Aalten, Broek op Langedijk, Dordrecht-Centrum, Groningen en acties voor een nieuwe of andere kerk werden gehouden in Boskoop en Scherpenzeel.

In Biezelinge werd een nieuwe pastorie gebouwd. Arnhem besloot samen met de Ned. Geref. kerk tot aankoop van de Kruiskerk. Plannen zijn er voor uitbreiding in Zeewolde, voor een tweede kerkgebouw voor Urk (Eben Haëzer) en een derde kerkgebouw voor Urk (Maranatha). In Wildervank werd het Trefpunt opgeknapt.

De kerk van Vlissingen met de feestgangers.

Statistiek

In verhouding tot vorig jaar is er niet veel veranderd. De vermindering van het ledental is kleiner, al zijn we nu onder de grens van 75.000 leden. Er zijn krachtig groeiende plaatselijke kerken, maar ook krimpende, vergrijzende gemeenten. De groei was in het Noorden en Oosten. De kerken van Urk en Zwolle zorgden daarvoor. De krimp zat in het Zuiden en het Westen.

De cijfers van het grensverkeer en de kerkverlating gaven een negatief saldo. Die waren resp. 163 leden bij het negatief grensverkeer en 445 leden bij de kerkverlating. Er stroomden 1106 leden binnen en 1269 leden zochten ander kerkelijk onderdak. Deze negatievealdi van grensverkeer en kerkverlating bij elkaar opgeteld geven een totaal van 608 leden negatief.

In het licht van de achteruitgang van 113 leden op het totaal van alle kerken laat dit zien dat er zeker levenskracht en groeimogelijkheden zijn. Daarmee moeten we de bittere pil van de achteruitgang niet vergulden maar met kracht ons inzetten dat de gemeente waartoe we behoren een veilig huis van God, een toevluchtsoord voor arme zondaarszielen, een plek van warmte, vreugde, samenbinding en waarheid is voor jongeren en ouderen, voor vaders en moeders en kinderen in het midden van deze wereld. Dat de Heilige Geest waait en waaien kan door onze bijeenkomsten.

Predikanten en beroepingswerk

Ook in 1998 verhuisden vele predikanten naar een andere pastorie en gemeente:

Ds. R. van Beek ging van Veenendaal (Pniëlkerk) naar Eemdijk, ds. W.P. de Groot verliet 's-Gravenhage-Centrum voor 's-Gravenmoer, ds. C. van Atten te Aalsmeer vertrok naar Hilversum-Oost, ds. G. Vos van Purmerend naar Assen, ds. H. Fahner van Lutten naar Den Helder, ds. J.W. van Pelt van Almelo naar Zwijndrecht, ds. S.B. van der Meulen van Nieuw-Amsterdam naar Papendrecht, ds. G. van Roekel van Nieuw-Vennep naar Huizen, ds. R.W.J. Soeters van 's-Gravendeel naar Leeuwarden, ds. P.W. Hulshof van Delfzijl naar Dronten, ds. E. Hakvoort van Meerkerk naar Alphen aan den Rijn, ds. J. van Langevelde van Hengelo naar Veenendaal (Bethelkerk), ds. J. Nutma van IJmuiden naar Surhuisterveen en ds. W.C. Moerdijk van Nieuwegein naar Gouda. Drs. W.J. Quist te Haarlem-Noord aanvaardde het beroep naar Zwolle en ds. D. van der Zwaag te Bennekom het beroep naar Veenendaal (Pniëlkerk). Hun bevestiging vond plaats in 1999.

Ds. A. Bakker verliet met leeftijdsontslag de krijgsmacht waar hij naar art. 6 KO als legerpredikant diende; de gemeente van Hengelo waaraan hij verbonden is, stemde in met een nieuw werkterrein als predikant te Montauban in de Eglise Reformée Evangélique Indépendante aldaar

De samenwerkingsgemeente van Lelystad ontving de Ned. Geref. predikant ds. C.T. de Groot in de vacature van ds. J. van Mulligen

Ds. Th. Rutters, emeritus van Steenwijk, ging pastorale bijstand verlenen in de gemeente van Wormerveer

Drie kandidaten tot de heilige dienst werden bevestigd in hun eerste gemeente: ds. B. Reinders verbond zich aan de kerk van Mijdrecht, ds. L.B.C. Boot aan die van Breda met een deel van zijn taak in het evangelisatiewerk namens deputaten Evangelisatie en ds. C. de Jong trad in de dienst des Woords en der sacramenten in de gemeenten van Doesburg-Doetinchem-Nijmegen.

Een ambtsjubileum werd herdacht en gevierd door ds. R. Hol en dr. Th. Peppink (25 jaar), ds. W. Steenbergen (40 jaar) en prof. dr J. van Genderen (50 jaar).

Verschillende predikanten konden voor kortere of langere tijd hun arbeid niet verrichten door ziekte of ingrijpende operaties onder wie ds. A. van Ek te Zaamslag, ds. K. Jonkman te Steenwijk, ds. H. Jonkman te Zutphen, ds. C. Bos te Urk (Maranatha), ds. G. van't Spijker te Rotterdam-Oost/Capelle aan den IJssel, ds. J. Oosterbroek te Zierikzee, ds. G.J.H. Vogel te Middelburg, ds. J. Plantinga te Groningen, ds. P. den Butter te Middelharnis en ds. J. van Mulligen te 's-Gravenhage-Zuid.

drs. B. Reinders

drs. L.B.C. Boot

drs. C. de Jong

Uit de kerken werd met hen meegeleefd en voor hen gebeden.

Met eervol emeritaat ging per 1 januari ds. A. Stehouwer te Vlaardingen die pastorale bijstand ging verlenen in Zuidland. Drs. W. Steenbergen te 's-Hertogenbosch ontving eervol emeritaat op de najaarsclassis van Utrecht (ingående maart 1999), evenals ds. M.C. Tanis in de classis van Dordrecht na bijna dertig jaar aan Sliedrecht (Bethelkerk) verbonden te zijn geweest (ingående februari 1999).

Twee predikanten ontslepen in de Here: ds. N. Brandsma en ds. D.J. Klein Onstenk. Een 'In memoriam' tot hun gedachtenis is in dit Jaarboek opgenomen.

Ds. J.M. Viergever te St. Jansklooster ging met toestemming van de classis Zwolle over tot een andere staat des levens naar art. 12 KO. Ds. J. Markus werd door de classis Amsterdam losgemaakt van Zaandam en is beroepbaar.

Rondom de emeriti

Op donderdag 23 april werd in Bunschoten de jaarlijkse contactdag van de emerite-echtparen en predikantsweduwen gehouden. In de morgenbijeenkomst sprak prof.dr.ir. H. Jochemsen over 'Het klonen van dieren en mensen' en in de middagsamenkomst de heer R. Postuma, directeur van Trans World Radio, over 'TWR: geen elektronische kerk!?'

Deputaten Emeritikas

De emeriti voor 'De Fontein'.

Als één van de belangrijkste aspecten van het werk wordt gezien het delen in lief en leed door het onderhouden van persoonlijke contacten met de kring van emeriti predikanten, hun echtgenoten, onze predikantsweduwen en hun kinderen. In 1998 moesten deputaten zich vooral bezighouden met voorstellen voor de generale synode over veranderingen in de emeritaatsregeling, inspelen op veranderingen in de sociale wetgeving, bezinning op beleggingscommissie en beheer van reserves.

De synode besloot dat bij het vervuld hebben van 40 dienstjaren emeritaat kan worden aangevraagd.

In 1998 bereikte het totaal van de uitkeringen voor de eerste keer een bedrag van

meer dan twee miljoen gulden.

Onze kerken telden in het afgelopen jaar 38 emeriti predikanten, 31 predikantsweduwen en vier halfwezen.

Goed contact werd onderhouden met de stichting die verantwoordelijk is voor de emeritaatsuitkeringen in de Ned. Geref. Kerken, vooral met het oog op de oudedagsvoorziening van predikanten in zogenaamde samenwerkingsgemeenten. Voor het eerst werd in 1998 een uitgebreide Handleiding Emeritikas uitgebracht ten behoeve van de kerkenraden, predikanten en hun echtgenotes.

Ontslapen broeders

Br. J. Boer te Ridderkerk, pas benoemd tot questor van de generale synode, ontsliep in de Here op 62 jarige leeftijd in het begin van de zittingsperiode van de synode.

Br. H.G. Barendregt te Barendrecht, deputaat ADMA en daarvoor deputaat Kerk en bedrijfsleven overleed in de ouderdom van 68 jaar. Hij was actief in de politiek als lid van de Eerste Kamer voor de SGP.

Br. D. van Arkel te Soest, secundus-afgevaardigde naar de synode, overleed op de leeftijd van 56 jaar. Van betekenis was het werk van onze broeder voor de geschiedenis van onze kerken en het jeugdwerk.

Hun gedachtenis zij tot zegen.

Organist

Van één organist werd een vijftigjarig jubileum vermeld. Dat was van Bob van Stempvoort (1931), organist te Veenendaal (Bethelkerk) en van de Cunerakerk te Rhenen. Tevens is hij vaste begeleider van verschillende koren in de omgeving. Op 31 januari werd een feestelijke, muzikale samenkomst georganiseerd in de Bethelkerk waaraan de jubilaris zelf ook medewerking verleende.

Plaatselijke kerken

De kerk van Groningen verleende kerkasiel aan een orthodox artsengezin uit Syrië dat met uitzetting bedreigd werd. Tot heden mag het gezin hier blijven door de niet aflatende inspanningen van de Commissie KerkAsiel te Groningen. Ook in Breda kwam een verzoek om contact met een asielzoekerscentrum. In Ede werd een asielzoeker uit de Koptische kerk van Ethiopië lid van de gemeente.

De kerk van Zwaagwesteinde moest de preekplaats te Kollum opheffen.

In Siegerswoude werd een nieuwe kerkenraad verkozen met medewerking van de kerk van Drachten.

Kerk-zijn in de grote steden werd voor veel gemeenten moeilijker. Hun voortbestaan wordt bedreigd. De synode benoemde een deputaatschap om met voorstellen te komen die het voortbestaan en de levensvatbaarheid van die gemeenten dienen.

In Kampen werd een dove broeder, br. S. Eenkhoorn, tot ouderling bevestigd voor het onderhouden van contact met dove broeders en zusters in de regio Overijssel.

In de classis Amsterdam fungeerden slechts drie gemeentepredikanten.

De kerkenraad van Apeldoorn-Oost verzocht de classis Apeldoorn toestemming om naar art. 3 K.O. een broeder te laten voorgaan in de erediensten. Na gehouden onderzoek werd deze toestemming verleend om br. N. Vennik een stichtelijk woord te laten spreken in de erediensten van de gemeente.

Theologische Universiteit

Curatorium

In verband met zijn gezondheid moest ds. H. van der Schaaf het secretariaat van het curatorium neerleggen. Met ongebreidelde inzet heeft hij dit werk dat hem na aan het

hart lag, verricht, met name de geschiedenis van het werk en de besluiten van het curatorium heeft hij naar voren gehaald. Zijn plaats werd ingenomen door ds. J. Brons totdat de synode in december ds. D. Quant tot secretaris benoemde.

De synode nam besluiten over het admmissie-examen. Het curatorium verkreeg goedkeuring om een psychologische test tot de vereisten voor het admmissie-examen te doen behoren. Een afwijzing bij het admmissie-examen moet door het curatorium met redenen omkleed aan de afgewezenen ter kennis gebracht worden. Docenten werden herbenoemd. De samenwerking met de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt te Kampen (II) wordt intensiever. De vooropleiding is gemeenschappelijk; ook op het vakgebied van de ethiek zal samenwerking gezocht worden.

De leeftijd voor het verlenen van emeritaat aan een hoogleraar wordt 65 jaar.

Studenten

Het werk aan de Universiteit kon dit jaar zonder grote veranderingen voortgaan.

De vier hoogleraren en de docenten mochten in gezondheid hun arbeid verrichten.

Er is hard gestudeerd. Dertig examens werden afgelegd: 4 in de vooropleiding, 12 propaedeutische examens, 6 doctoraal I examens en 8 doctoraal II examens. Er vonden geen promoties plaats.

Op 1 december was het totaal aantal ingeschreven studenten 91 onder wie 14 dames. Vierentwintig studenten bereidden zich voor op het predikantschap.

Admissie-examen

Toegelaten tot de studie werden na het admmissie-examen de broeders A. van de Bovenkamp te Rhenen, C.H. Legemate te Zierikzee en F.W. van der Rhee te Apeldoorn.

Verlening preekconsent

Preekconsent werd verleend aan de broeders A.J. Britstra te Lunteren, W.M. den Hertog te Apeldoorn en J.L. de Jong te Barneveld.

Beroepbaarstelling

De broeders C. de Jong, J.M.J. Kieviet, B.L.C. Aarnoudse, A.A. Egas en A. van der Zwan werden beroepbaar gesteld en ontvingen verschillende beroepen.

Overdracht rectoraat

Op maandag 7 september droeg prof. dr. J.W. Maris het rectoraat over aan prof. dr. H.J. Selderhuis. Hij deed dat in een academische samenkomst in de aula van de universiteit en sprak daarbij een rede uit die de titel droeg: 'De tweede mens: Christus. De normatieve betekenis van het mens-zijn van Christus'. Prof. dr. H.G.L. Peels nam het secretariaat over van prof. dr. T.M. Hofman.

Schooldag

Op 26 september werd de Schooldag gehouden. Ds. P.D.J. Bujs belichtte het thema 'Hebben wij de tijd?' met als aandachtspunten tijdsbeeld, tijdsbesteding, tijdspectief. In de middagbijeenkomst sprak prof.dr.T.M. Hofman over een van zijn vakgebieden: de openbaringsgeschiedenis van het Nieuwe Testament, het geschieden van Gods heil op een bepaald moment in de tijd. 'Heden is dit Schriftwoord in uw oren vervuld'. Het koor 'Wijdt Hem uw Kunst' uit Harderwijk verleende medewerking. Het vrouwencomité overhandigde bij monde van mw. W.van Pelt-Snijders twee cheques van elk f 75.000,- aan de bibliothecaris die zijn hartelijke dank uitsprak met de wens dat dit noodzakelijke werk mag voortgaan. Ds. Paswanah uit Zuid-Afrika hield een toe-

Schooldag 1998.

spraak over de wegen tot samenwerking van de verschillende gereformeerde kerken nu de apartheid voorbij is. Gemeenteleden uit Niani zongen enkele liederen. Het was een goede Schooldag waarbij de opkomst beslist groter had kunnen zijn.

Themadagen

De themadagen in 1998 werden gehouden in de eerste week van februari in het conferentieoord 'De Stoppelberg' te Beekbergen. Met het oog op het thema 'Het Heilig Avondmaal' waren als sprekers uitgenodigd prof. dr. A. de Reuver en ds. D. Quant. Uit de kring van de universiteit sprak prof. dr. T.M. Hofman. Verder was er een forum over het onderwerp gevormd door predikanten uit verschillende kerkverbanden: ds. M. Golverdingen, drs. J.C. Schaeffer, drs. D. Visser en dr. H.R. van de Kamp.

Docenten

Helaas was het voor drs. M.E. Hoekzema wegens drukke werkzaamheden in Kampen, niet mogelijk in Apeldoorn college te blijven geven. In zijn plaats geeft drs. A. Heystek sinds september 1998 colleges psychologie. Prof. drs. J.A. Meijer werd gevraagd oudchristelijk Latijn te geven. Hij doet dat vanaf september 1998.

Bibliotheek

Het dienstverband van drs. H.H. Langelaar is in het najaar van 1998 beëindigd. In zijn plaats is mw. S. Maljaars gekomen.

Publicaties

In 1998 verschenen in de serie 'Apeldoornse studies' van dr. J.W. Maris, 'Geloof en schriftgezag', en van dr. W. van 't Spijker, 'Vroomheid en wetenschap bij Voetius'. Van dr. T.M. Hofman verscheen zijn inaugurele oratie 'Doorgeven of opgeven'. Verder waren de hoogleraren en de emeriti-hoogleraren actief in het publiceren van artikelen

in dagbladen, kerkelijke bladen en vakbladen in binnen- en buitenland.

Prof.dr. J. van Genderen schreef 'De Bijbel en de toekomst'.

Prof.dr. W.H. Velema deed verschijnen: 'Verdiept pastoraat'. Het voeren van een pastoraal gesprek.

Wie nauwkeurig op de hoogte wil zijn van het universiteitsgebeuren kan terecht in 'Oikodomé', officieel orgaan van de Theologische Universiteit van de Chr. Geref. Kerken.

PFSAR

Het studentencorps 'Per Fidem Studiumque Ad Rostra' vierde op 10 december de 94e Dies Natalis. Op deze feestelijke vergadering hield W. Kloppenburg een lezing over 'Bonhoeffer en het kerklied'.

Doctorale examens

Doctoraal examen werd afgelegd door ds. J. van 't Spijker met een scriptie getiteld: 'De prima plantatione et collectione ecclesiae, aut ecclesiarum.' Een onderzoek naar de opvattingen van de reformatoren en de vertegenwoordigers van de Nadere Reformatie, met name Gisbertus Voetius, met betrekking tot de zending en de doorwerking ervan.' (Kerkgeschiedenis).

Eveneens werd doctoraalexamen afgelegd door o.a.

- ds. E.J. van der Linde: 'David Redivivus of Psalmus Compositus? Een kritische toetsing van het exegetische draagvlak van de Psalm 2 - uitleg van B.S. Childs'. (Oude Testament, cum laude)
- ds. G. van Roekel: 'Catechismusprediking als woordverkondiging. Een onderzoek naar de homiletische motivering van de catechismusprediking'. (Diaconiologie)
- J.M.J. Kieviet: '...eene taak, welke dus waarlijk niet gering mag heeten'. Een onderzoek naar het eigene van de prediking binnen de Christelijke Gereformeerde Kerk gedurende de periode 1869-1892'. (Diaconiologie, cum laude)
- ds. M.J. Kater: ' "The sense of the heart from a saving disposition". Een onderzoek naar de geloofs-opvatting bij Jonathan Edwards (1703-1758)'. (Dogmatiek).
- B.L.C. Aarnoudse: 'Troost in noden. Een onderzoek naar de pastorale benadering van geestelijke moeiten bij enkele belangrijke vertegenwoordigers van de Nadere Reformatie'. (Diaconiologie)
- Mr. A.A. Egas: 'Het Curatorium en 'de kruk van de deur'. Een kerkhistorische en kerkrechtelijke studie naar de plaats van het Curatorium bij de toelating en examinatie van studenten op grond van het gereformeerd kerkrecht'. (Kerkrecht)
- A.van der Zwan: 'Een wezenlijk verschil. Aard en reikwijdte van de verzoening volgens John MacLeod Campbell'. (Dogmatiek).

Evangelieverkondiging onder Israël

Deputaten melden de grote belangstelling vanuit de kerken voor de toernee van drs. C.J. van den Boogert. Deze avonden in september en oktober werden uitstekend bezocht. Enthousiast geven de deputaten hun blad 'Vrede over Israël' uit. De bezinning en de aandacht werden gestimuleerd doordat de staat Israël vijftig jaar bestond. Artikelen van deputaten verschenen in de kerkelijke pers. Voor de classisrespondenten werd een instructiedag gehouden. De predikanten ontvangen ieder jaar een studiepakket, in 1998 over 'De verzoening' en een serie verschillende brochures over 'Wat ieder van het jodendom moet weten'.

Zendingswerk

Deputaten

Vanwege zijn leeftijd kon br. A. van der Veen, 1^e penningmeester van deputaten, niet worden herbenoemd. In zijn plaats benoemde de synode als 1^e penningmeester br. H.A. Smit uit Assen.

De voorzitter van deputaten, drs. J. van Mulligen, werd in de maand oktober getroffen door een hartinfarct. Deputaten zijn dankbaar dat hij werd gespaard en zijn werkzaamheden weer langzaam kon beginnen.

Het zendingswerk van de kerken is een veelomvattende arbeid, in de uitgave van zendingsdeputaten 'DoorGeven' kan men gedetailleerd op de hoogte blijven van alles wat met de zendingsarbeid te maken heeft. We doen een greep uit het vele dat van de terreinen is te melden.

Indonesië

Ter gelegenheid van de generale synode-Haarlem-Noord bezochten de brs. ds. Z. Sude en A. Saulinggi gedurende maand oktober Nederland. Daarbij ging ds. Sude voor in kerkdiensten, bezochten ze samen zendingsavonden en ds. Sude sprak de synode toe.

Venda

Ter gelegenheid van de generale synode-Haarlem-Noord bezochten de brs. ds. D.R. Pashwane en ds. D.S. Nefefe eveneens in oktober Nederland. Ook zij gingen op zondagen voor in kerkdiensten, bezochten zendingsavonden en ds. Nefefe sprak de synode toe.

In de maand september bezocht een groep van vijf leden van de Nianigemeente Nederland om kennis te maken met de kerken en jongelui te ontmoeten die in het kader van 'Dienstverlening Jongeren Wereldwijd' kerken hadden gebouwd in Venda. Verschillende classicale zendingscorrespondenten organiseerden voor hen een programma dat letterlijk van Delfzijl tot Antwerpen ging.

KwaNdebele

Gedurende de maand april brachten de predikanten Van Heteren en Hilbers een bezoek aan dit gebied, waarbij ze zowel aandacht schonken aan de Gereformeerde Kerk in KwaNdebele waar de brs. G. Huisman en W. van 't Spijker opbouwwerk doen als aan het Mukhanyoproject, waar ds. C.W. Buijs de Mukhanyo Bijbelschool uitbouwt en ds. P.J. Buys de scepter zwaait over Mukhanyo Theological College.

Gedurende het kalenderjaar werd in KwaMhlanga een nieuw gebouw voor het MTCollege gerealiseerd. Dit gebouw werd eind november officieel in gebruik genomen. Namens deputaten woonde br. C.J. Hagesteijn deze opening bij.

De brs. ds. H. Last en E. Werner woonden de certificandetag bij van Mukhanyo Bijbelschool. O.a. de inmiddels gepensioneerde evangelist Nkuna van de GKK kreeg het eindcertificaat uitgereikt na 11 jaar de cursussen te hebben gevolgd.

Zowel ds. en mw. Buijs als ds. en mw. W. van 't Spijker waren gedurende de maanden december 1998 en januari 1999 met verlof in Nederland, waar ze bij veel gelegenheden bekendheid aan hun werk gaven.

Botswana

Vanwege de regionalisering van het KURUproject van de Gereformeerde Kerk van D'kar verhuisde ds. A.H. le Roux naar een ander gedeelte van het Gantsidistrict. Daarmee kwam er een einde aan zijn werk als gemeentepredikant. In zijn plaats werd ds. H.J.M. du Plessis uit Zuid-Afrika beroepen. Hij zal zich voltiids inzetten voor het

werk in de Geref. Kerk van D'kar en op termijn zendingstaken op zich nemen. Gedurende de maand april brachten vier deputaten uit sectie I een bezoek aan Botswana: de zrs. Van der Laan en Otten uit Thesinge, br. Ten Napel van Urk en ds. B. de Romph. Het werd een vruchtbaar bezoek. Dankbaar waren deputaten voor het feit dat drs. H. Visser tijdens een bezoek aan Kenya op een wonderlijke wijze gespaard bleef, toen – kort nadat hij de tent had verlaten – een boomtak de hele tent vernielde.

Mozambique

Op 6 maart 1998 werden ds. en mw. J. van 't Spijker uitgezonden voor het nieuwe zendingsterrein in de provincie Zambezia in Mozambique. Inmiddels zijn ze gaan wonen in Mocuba en is er een begin met het werk gemaakt.

In de maand november/december brachten ds. H. Last en E. Werner een werkbezoek aan de fam. Van 't Spijker. Tot hun vreugde mochten ze zien dat met het werk begonnen kon worden en dat veel kerkleiders zich voor de opleiding hebben opgegeven.

Bangui (Republiek Centraal-Afrika)

In de maand april brachten voorzitter en secretaris van deputaten een bezoek aan de fam. B. van den Toren, verbonden aan de FATEB in Bangui. Met dr. Van den Toren en de staf van de FATEB werd uitgebreid over het werk gesproken. Dankbaar zijn deputaten voor de goede plaats die dr. Van den Toren en zijn vrouw hier innemen.

Brazilië

Door verdrietige omstandigheden moest de uitzending van de zendingswerker voor Brazilië worden afgebroken.

Het departement van de zending van de IER van Brazilië benoemde ds. David N. Perreira voor een periode van één jaar voor het werk in Curitiba. Hij is inmiddels zijn werkzaamheden begonnen.

Bijzondere zendingsarbeiders:

Naast onze eigen zendingswerkers werden zendingswerkers ook in dienst van andere zendingsorganisaties uitgezonden, zoals dr. S. Paas en zijn gezin die in dienst van de Gereformeerde Zendingbond in de Nederlandse Hervormde Kerk uitgezonden werd naar Malawi als docent kerkgeschiedenis voor de Presbyteriaanse kerk van Centraal-Afrika aan het Theological College van Zomba.

Niels en Bianca van de Berg werkten, uitgezonden door Lelystad, voor Wycliff in Kameroen.

Begin 1998 werd de familie Bert en Monique Dijkstra door de kerk van Haarlem-Centrum uitgezonden – in het kader van African Inland Mission – naar Nairobi (Kenya).

In de maand september vonden drie uitzendingen plaats: Jolanda Dubois uit de kerk van Hilversum-Oost is gaan werken op de LOGOS II van Operatie Mobilisatie.

Lianne Vink van de kerk van Meppel doet studentenwerk in een Yearteam van IFES-International in Boekarest.

Gerda Veling werd door de kerk van Aalten uitgezonden om te werken onder verwaarloosde zigeunerkinderen in het grensgebied van Hongarije en Roemenië.

Hulpverlening

In oktober werd een conferentie gehouden onder de naam: Diaconaat wereldwijd, meer acceptgiro's of meer dan acceptgiro's. Er waren inleidingen van werkgroepen uit Zwolle en Veenendaal (Bethelkerk) en van de functionarissen drs. J.N. Noorlandt en drs. H.H. van Well. Wil Pietersma, die terugkeerde uit Haïti, was lid van het forum.

1998 was het jaar van rampen in Soedan, Bangladesh en de orkaan Mitch in Honduras en Nicaragua. De kerken werden opgeroepen om in deze nood te helpen. Er kwam voor Soedan fl. 250.000,-- binnen en voor Honduras voorlopig minstens hetzelfde bedrag. In Honduras hadden deputaten al contact met de Diaconia Nacional van de Iglesia Reformada Cristiana in Honduras. Enkele dagen na de ramp was er al een verzoek per e-mail om te helpen. Onze hulp is als Gods genade ervaren en erg gewaardeerd.

In april bracht een delegatie van deputaten, mevr. D. Affourtit-Bouterse en ds. K.T. de Jonge en dr. B. Loonstra een bezoek aan KwaNdebele, Venda en vooral Mozambique. In Maputo, de hoofdstad van Mozambique, is op een feestelijke bijeenkomst een overeenkomst met de Alliantie van Evangelische (=Protestantse) Kerken in Mozambique getekend waarin is vastgelegd dat deputaten en de AEM samen een diaconaal project gaan starten.

Voor de hulpverleningszondag in februari schreef ds.ir. J. Slagboom te Soest een preekscets over Marcus 1. Er was behalve een folder en een poster dit jaar ook kindermateriaal gemaakt. Zo waren er kleurplaten, werkjes en stickers.

Margriet Wilbrink heeft haar werk in Cambodja afgerond. In december is zij voor een half jaar opgevolgd door Nannie van Iperen uit Heukelum. Dit geeft aanleiding de aandacht te vestigen op diverse hulpverleningsorganisaties omdat leden van onze kerken daarbij betrokken zijn.

In 1998 bestonden drie interkerkelijke hulporganisaties 25 jaar: de ZOA-Vluchtelingenzorg, Tear Fund en Woord en Daad. De ZOA-Vluchtelingenzorg begon haar werk voor vluchtelingen in Thailand en Cambodja, breidde dat uit naar vluchtelingen in Honduras, Rwanda, Angola en Mozambique en nu ook Nederland. Deputaten steunen dit werk al vele jaren. Tear Fund te Driebergen is een afkorting van The Evangelical Alliance Relief. Die instelling steunt kerken en gemeenten in de Derde Wereld met geldelijke steun en met het uitzenden van Nederlandse werkers zoals het werk van Wil Pietersma uit Broeksterwoude in Haiti. Beide organisaties besteden aandacht aan de bewustwording van de kerken. Zij hebben vaak een personele band met onze kerken, ik denk aan o.a. Els Hekstra, Arjan Luijter, Hans van der Lee, ds. C.D. Affourtit, ds. H.J.Th. Velema, de fam. Hooglander in Rwanda en Luuk en Gerda Schothorst in Laos. Aan 'Woord en Daad' verlenen meerdere van onze kerken hun medewerking en houden er collecten voor.

Door vele plaatselijke kerken wordt hulp geboden aan gemeenten in Oostelijk Europa, in De Wekker en de andere kerkbladen werden verslagen opgenomen en mededelingen over de reizen met hulpgoederen naar verschillende landen. Veel liefde en ijver werd door de kerken geïnvesteerd.

In Frankrijk wordt hulp geboden aan de kerken. Twee stichtingen zijn actief, die beiden hun hulp mochten voortzetten en zien toenemen. Ds. K. Boersma informeerde daarover in De Wekker. De ene stichting is Stichting Steun Gereformeerde Kerken in Frankrijk. Ds. Boersma droeg het voorzitterschap over aan ds. M.C. Mulder. De tweede stichting is gericht op het werk van ds. D.A. Brienens te Parijs en heet: Stichting tot hulp aan de Gereformeerde Evangelieverkondiging in Frankrijk. Beide stichtingen onderhouden goed contact met elkaar, maar omdat ze twee verschillende doelen hebben en ook ten dele een verschillende kerkelijke achtergrond, is het verstandig gevonden elk hun zelfstandigheid te laten bewaren.

Zr. E. van Dis, lid van de kerk te Barendrecht, ging naar Israël om diaconaal werk te doen in dienst van Near East Ministry.

Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA)

Deputaten ADMA presenteerden op de generale synode een rapport over diakenen en kerkelijke vergaderingen. Dit boeiende rapport gaf een historisch overzicht, een analyse van de huidige situatie en aanbevelingen voor de toekomst. De synode besloot tot een aanvulling bij art. 41 K.O. '-waarbij er bij iedere classis op wordt aangedrongen dat elke gemeente een diaken afvaardigt naar de classisvergadering.'

Er verschenen ADMA-INFO nummers over 'Duurzaamheid en vreemdelingschap', 'Taak van een diaken' en de projectenlijst 1998.

In 1998 hebben deputaten ADMA aandacht gevraagd voor de gevaren van de komende 24-uurs economie. In een brief aan alle kerken en kerkbladen is gevraagd om inhoudelijke reacties. Deputaten ADMA waren present op een conferentie over de 24-uurs economie.

In juni 1998 studeerde br. H.H. van Well af op een doctoraal scriptie: 'Dienstvaardig, over het diaconaat in de Chr. Geref. Kerken'.

De cursus diaconaat kreeg ook dit jaar weer diverse aanmeldingen.

De preek schetsen voor biddag en dankdag zijn in 1998 door ds. M.J. Oosting te Biezeling en ds. L.C. Buijs te Maarssen gemaakt. Beide schetsen werden gebruikt, ook buiten onze kerken.

We mogen hier ook aandacht schenken aan het twintigjarig bestaan van GLIAGG, de Gereformeerde Landelijke Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg waarin de Chr.Geref. Kerken, de Gereformeerde Gemeenten en de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk bestuurlijk participeren. Krachtig bewees de instelling zijn bestaansrecht. In juni werd een symposium georganiseerd waarbij een boek verscheen met het thema van het symposium: 'Ambtelijke zorg, gemeente en professionele hulpverlening bij psychische nood'.

Onder diaconale zaken valt ook de jeugdhulpverlening zoals die verleend wordt door de SGJ, de Stichting voor Gereformeerd Jeugdwelzijn, ons zo welbekend van het jeugdhuis De Stuw in Utrecht. Daar werden grote veranderingen voorbereid die in het komend jaar hun beslag moeten vinden. De spreiding over meerdere woonhuizen en woonplaatsen van de jeugd die opgevangen moet worden. Ook bij de SGJ wordt de bestuurlijke draagkracht verbreed door de deelneming van de Hervormd-Gereformeerden, naast die van ons en de Geref. Kerken vrijgemaakt. Die schaalvergroting geschiedt het meest met het oog op de overheidseisen en het kunnen aanbieden van hulp op de plek waar ze gevraagd wordt. Ds. Quant, de voorzitter van de SGJ, hield de kerken regelmatig van de plannen en de komende veranderingen op de hoogte in de kerkelijke bladen.

Evangelisatie

De generale synode van 1998 heeft toestemming gegeven voor de benoeming van een evangelisatie-consulent. Deputaten hopen dat het werk van deze consulent onder de zegen van God het missionair bewustzijn van de kerken zal stimuleren.

In de vergadering van november hebben deputaten afscheid genomen van hun voorzitter ds. J. Jonkman. Er was veel waardering voor de wijze waarop hij gedurende zes jaar leiding heeft gegeven aan het deputaatschap. Als nieuwe voorzitter werd ds. H.J.Th. Velema gekozen.

Op 5 maart overleed br. P de Korte, oud-penningmeester van het deputaatschap voor de evangelisatie. Met dankbaarheid denken deputaten terug aan de betrokkenheid en deskundigheid waarmee hij gedurende 33 jaar de penningen beheerde.

Met dankbaarheid mag vermeld worden dat het werk op de werkerreinen voortgang mocht hebben.

Breda is toegevoegd aan de werkerreinen die door deputaten gesteund worden. Op 26 februari is drs. L.B.C. Boot bevestigd tot predikant te Breda. Hij is voor 25% vrijgesteld voor evangelisatie.

Mw. Jeanet de Waard is door de kerkenraad van Broek op Langedijk benoemd tot evangeliste. Vanaf 1 maart geeft zij leiding aan het aanloophuis 'De Steiger' te Alkmaar. Ook is zij betrokken bij het Achterdamproject. In de zomer begeleidt zij het evangelisatiewerk in de Witte Tenten te Schoorl en Groet.

Met dankbaarheid mag vermeld worden het werk dat ds. A.P. van Langevelde als part-time evangelisatiepredikant heeft verricht in Noord-Holland. Hij is nu voltijds gemeentepredikant te Alkmaar.

De jaarlijkse toerustingsconferentie werd op 18 april gehouden te Harderwijk. Het thema was: 'Bemoeienis en Getuigenis'. Centraal stond de vraag: wat is de verhouding tussen Gods bemoeienis met de wereld en de boodschap van het Evangelie? Dr. P.J. Visser belichtte deze vraag vanuit zijn dissertatie over dr. J.H. Bavincx. Drs. W.P. de Groot trok praktische lijnen. Ook 's middags waren er twee sprekers. De heer J. Vreugdenhil, voormalig pop- en house-muzikant en de heer W. van Doorn, judoleeraar en sportschoolhouder, vertelden vanuit de praktijk van hun getuigend bezig zijn.

Op 9 juni vond de jaarlijkse vergadering van de classisdeputaten plaats. Het thema was: 'Evangelisatie in een postmoderne samenleving'.

Het werk van Evangelie & Moslims is in de afgelopen 20 jaar zo gegroeid, dat er een nieuwe werkruimte gezocht moest worden. Op 7 november is het nieuwe kantoor geopend aan de Bergstraat 6 te Amersfoort.

Rondom de eenheid-plaatselijk

Op vele plaatsen waren contacten met de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt. Het zijn er te veel om op te noemen. Men kan spreken van een explosieve ontwikkeling. Veelal kunnen we dat landelijk niet zien, de classisverslagen maken melding van deze gesprekken. Winschoten ontving classicale toestemming tot nauwere samenleving met de Gereformeerde kerk vrijgemaakt in kanselruil en Avondmaalsviering.

Daarnaast gaan goede contacten en samenwerking, c.q. federatie met plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerken ook door. In Amsterdam-Nieuw West werden vanaf januari alle kerkdiensten gezamenlijk gehouden, zo ook vele diensten in 's-Gravenhage-Zuid. In Deventer ontstond een heel bijzondere situatie. Aan Deventer gaf de classis Apeldoorn toestemming om te komen tot nauwer samenleven zowel met de Ned.Geref. kerk als met de Geref. kerk vrijgemaakt. Het werd gezien als een geschenk van de Here aan de kerken van de kleine oecumene in deze stad.

Er is een stuwung vanaf het grondvlak. Die wijst in de richting van Nederlands Gereformeerd en Gereformeerd vrijgemaakt. Veel minder is dat het geval met het zien in de richting van kerken aan de rechterflank van de gereformeerde gezindte, daar waren en zijn de contacten ook intensief, maar uitsluitend in het persoonlijke vlak of via semi-kerkelijke hulpverlenings- en zendingsinstanties, schoolbesturen en een dagblad. Het is bemoedigend, maar vooralsnog verwarrend.

Er bestaat een samenwerkingsoverleg van plaatselijke NGK en CGK gemeenten, op 12 november was er een ontmoeting te Utrecht om elkaar te bemoedigen en van elkaars ervaringen te leren.

Practische samenwerking tussen Chr. Geref. en Ned. Geref.kerken, verenigd in een Stichting is er in Den Haag waar op 4 juni een pastoraal centrum 'De Haven' aan het Groenewegje werd geopend voor de opvang en pastorale begeleiding van prostituees in de Haagse binnenstad. Het werk wordt gedaan onder leiding van ds. P. Strating, Ned. Geref. predikant te Rijswijk.

Rondom de eenheid- Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG)

De landelijk conferentie van het COGG werd gehouden op 24 april in De Aker te Putten waar prof.dr. J.W. Maris het thema 'Wat is de aard van het Schriftgezag' inleidde, terwijl 's avonds onder leiding van ds. D. Quant de discussie werd gevoerd.

Deputaten voor het contact met de overheid

Deputaten hebben zich in het jaar 1998 met uiteenlopende onderwerpen bezig gehouden. Met name worden de volgende onderwerpen genoemd: christen-asielzoekers, de ontwikkelingen rond huwelijk en opvoeding, alsmede de 24-uurseconomie.

Deputaten hebben diverse malen gesproken over de vraag of er voor hen in de problematiek van de (uitgeprocedeerde) christen-asielzoekers een taak ligt. Deputaten waren na uitvoerige beraadslaging uiteindelijk van oordeel dat zij zich in beginsel in dit soort zaken terughoudend dienen op te stellen; het gaat hier immers om zaken, welke in principe onderwerp zijn van politieke besluitvorming. In geëigende gevallen zijn deputaten bereid om met kerkenraden mee te denken indien een concreet geval zich voordoet; zoals zich ten aanzien van kerkasiel heeft voorgedaan. Ook is het niet op voorhand uitgesloten dat deputaten zich in bepaalde gevallen toch publiekelijk menen te moeten uitspreken, bijvoorbeeld indien de godsdienstvrijheid in het geding is, zoals dat onder meer voor Iran geldt.

De ontwikkelingen terzake de wetgeving rond huwelijk en andere relatievormen werden door deputaten nauwlettend gevolgd. Binnen deputaten werd in dit kader het studierapport van de commissie-Kortmann betreffende het homohuwelijk bestudeerd; het betreffende stuk was bedoeld als advies aan het Kabinet. Naar het oordeel van deputaten was de in het rapport opgenomen juridische onderbouwing ten aanzien van de argumentatie voor de openstelling van het homohuwelijk nogal mager. Vooral emotionele aspecten lijken de doorslag gegeven te hebben bij de standpuntbepaling van (de meerderheid van) de commissie. Deputaten hebben hun afkeuring met betrekking tot de eventuele wettelijke erkenning van het homohuwelijk, aan de volksvertegenwoordiging kenbaar gemaakt. De inhoud van de betreffende reactie aan de vaste Kamercommissie voor Justitie werd in De Wekker opgenomen.

Door onze kerken werd in 1998 deelgenomen aan de handtekeningactie "Neem tijd om te leven", actie tegen de 24-uurseconomie. Deze activiteit werd vanuit het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) opgezet. De actie had tot doel om aandacht te vragen voor de steeds meer dominante rol van de economie in onze samenleving. Ons land lijkt immers af te stevenen op een economie die 24 uur per dag op volle toeren draait. En dat zeven dagen per week. Het menselijk patroon van werken, ontspannen en rusten wordt daardoor ernstig verstoord. Momenten voor gezamenlijke vrije tijd verdwijnen, hetgeen nadelig werkt op tal van sociale verbanden. Ook de zondag als gezamenlijke rustdag dreigt geofferd te worden voor de economie. In vrij korte tijd werden ruim 800.000 handtekeningen gezet als protest tegen deze ontwikkeling. Het CIO heeft gemeend deze actie te moeten organiseren, aangezien de bescherming van de zondag in de loop der jaren steeds een aandachtsgebied van het CIO is geweest. De actie heeft veel publiciteit opgeleverd voor de bewuste problematiek. Mede door deze actie is het verschijnsel 24-uurseconomie een punt van brede maatschappelijke discussie geworden/gebleven en ook van politiek beraad.

De hiervoor geschetste aandachtsgebieden zullen nog wel volop in beweging blijven, zodat waakzaamheid geboden blijft.

Kerkelijk Administratief Bureau

De generale synode heeft de naam van het deputaatschap Kerkelijk Administratief Bureau gewijzigd in Deputaatschap (tot beheer van een) Landelijk Kerkelijk Bureau. Het Landelijk Kerkelijk Bureau is gevestigd te Veenendaal aan het adres Vijftien

Morgen 1. In dit Bureau participeren de volgende deputaatschappen: Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA), Hulpverlening binnen- en buitenland, Landelijk Kerkelijk Bureau (voorheen Kerkelijk Administratief Bureau) en Zending.

Het is de bedoeling dat de door Deputaten Evangelisatie te benoemen evangelisatie-consulent eveneens huisvesting zal krijgen in het landelijk kerkelijk bureau.

Na een dienstverband van bijna 14 jaar heeft de administrateur van het Kerkelijk Bureau, de heer J.A. van der Waal een andere functie aanvaard. Het lag in het voor-nemen zo spoedig mogelijk een nieuwe functionaris te benoemen als directeur van het Landelijk Kerkelijk Bureau.

Web-site

Op donderdag 27 augustus werd de Web-site van de Christelijke Gereformeerde Kerken op Internet geopend. De naam is: www.cgk.nl en deze bevat informatie in brede zin over de kerken o.a. de besluiten van de synode 1998 waren over de hele wereld te raadplegen. De coördinatie geschiedt door drs. J.N. Noorlandt van het LKB, de technische uitvoering door br. W. Hovestad te Zwolle. Vermoedelijk waren we als kerkverband de eersten die hierin initiatief namen.

Deputaten radio-en televisiediensten

Dat is de nieuwe naam van het deputaatschap sinds de synode van 1998. Ds. M. Groen schrijft elders in het Jaarboek over dit deputaatschap. In het jaar 1998 werden radiodiensten uitgezonden vanuit Oud-Beijerland op 18 januari met als voorganger ds. D.P. Verdouw, 15 februari Zutphen met ds. H. Jonkman, 31 mei Haamstede met ds. J.C. Hardeman, 21 juni 's-Gravenmoer met drs. W.P. de Groot, 19 juli Opperdoes met ds. G. van de Groep, 16 augustus Harlingen-Franeker met ds. D.J.K.G. Ruiters, 18 oktober Nunspeet met ds. H.H. Klomp, 8 november Thesinge met ds. P.C. de Lange, 31 december Leerdam met ds. A.K. Wallet.

Drie televisiediensten werden uitgezonden: op Pasen, 12 april, vanuit Antwerpen met ds. K. Groeneveld, op 5 juli vanuit Stadskanaal met ds. H. Last en op 1 november vanuit Winschoten met ds. A.C. van der Wekken.

Deputaten kerk en onderwijs

De brochure 'Onderwijzen en doen onderwijzen' vond goede belangstelling en aftrek in de kerken.

Het nieuwe deputaatschap Kerkjeugd en onderwijs moet onderzoeken of het mogelijk is om te komen tot een 'jeugdbureau'. Tot hun opdracht behoort ook het ontwikkelen van een leer- en opvoedingsplan. Verder dienen ze een goede samenwerking tussen CGJO en LCJ te bevorderen.

Predikanten vergaderen

Op 12 en 13 mei vergaderde onder zomerse temperaturen de Chr. Geref. predikantenvereniging in conferentieoord 'Mennorode' te Elspeet over het thema: 'Ambt en ambtsbeleving'. Dit thema werd ingeleid door ds. J. Jonkman waarop korte reacties volgden van een oudere predikant ds. A. Bijkerk en een jongere predikant ds. J. van Langevelde. Ook ds. C. van der Leest (GKV) verleende op de tweede dag medewerking met een bijdrage over 'De stress de baas' (over werkdruk en weerbaarheid van predikanten). Br. B. Visser te 's-Gravenzande verzorgde een muzikale causerie over het werk van een kerkorganist.

Haamstedeconferentie 1998

Zowel onder de deelnemers als de sprekers zijn er uit onze kring van predikanten die

in dit oecumenische gezelschap geestelijke opbouw en bemoediging ontvangen voor de uitoefening van de dienst. Dit jaar werkten o.a. mee ds. P. den Butter, prof.dr. W.H. Velema en ds. J. Westerink. Dit kerkgrenzen overschrijdende initiatief bewees zijn bestaansrecht. Het werd voor de veertiende keer georganiseerd.

Dr. B. Loonstra tijdens het uitspreken van zijn inleiding; de hoogleraren Hofman en Maris maken notities.

Ambtsdragersconferentie

In een synodejaar wordt alleen in het voorjaar een conferentie gehouden. Op 23 mei kwamen vele broeders bijeen in de vertrouwde Lichtuskerk te Amersfoort voor het referaat van dr. B. Loonstra met de vraag als titel: 'Zijn ambtsdragers vandaag voldoende toegerust om met de vragen rond de Bijbel in de ambtelijke praktijk verantwoord om te gaan?' Een forum met drie hoogleraren, ds. P. den Butter en de inleider onder voorzitting van br. D. Koole ging in op de vele vragen die bij de broeders leefden.

Vormingscursus

In het seizoen 1998/99 werd de vormingscursus gegeven in Apeldoorn, Drachten, Goes en Rotterdam. Er waren 340 deelnemers, een stijging ten opzichte van het vorige seizoen. Prof.dr. J. van Genderen behandelde de brief aan de Romeinen; prof.dr.J.W. Maris het onderwerp De Kerk; dr. T. Brienen gaf les over de Nadere Reformatie; ds. J. Jonkman over De sleutels van het Koninkrijk; dr. G.C. den Hertog handelde over De verzoening en drs. Joh.Vuyk over Het werk van C.S. Lewis.

De commissie verheugt zich in de goede belangstelling van de leden van de kerk.

Bond van Mannenverenigingen

Op zaterdag 10 oktober werd de bondsdag van de Bond van Christelijke Gereformeerde Mannenverenigingen gehouden in 'De Fontein' te Bunschoten. Prof. dr. T.M. Hofman refereerde over 'Laat u met God verzoenen'. Medewerking verleenden verder ds. H. Polinder en ds. J.C.L. Starreveld.

De dag stond onder leiding van de bondsvoorzitter ds. J. Jonkman. In een classisverslag vond ik de mededeling dat de mannenvereniging van Hilversum-Centrum 's zaterdagsmorgens om zeven uur vergaderde.

Bond van Vrouwenverenigingen

Op 20, 22 en 27 januari zijn de bezinningsdagen gehouden in resp. Arnersfoort, Groningen en Zierikzee. Prof. dr. J.W. Maris heeft het onderwerp 'Mens naar Gods beeld' in twee delen behandeld, waarna twee keer een algemene bespreking volgde. Het waren goede, zinvolle samenkomsten, waar de kennis vermeerderd werd en de onderlinge band versterkt.

De 50e feestelijke Jubileumbondsdag werd op 19 mei gehouden in De Doelen te

Het jubileumkoor.

Rotterdam. En een feest was het! 's Morgens sprak prof. dr. H.G.L. Peels over het thema van die dag 'De allermooiste psalm, psalm 23', waarbij ook het harpspel prachtig harmonieerde. Een groot koor, speciaal voor deze dag samengesteld uit leden van de verenigingen, bracht mooie liederen ten gehore. Het jubileumboek over Psalm 23 werd gepresenteerd. In de middagvergadering werd de jubileumactie voor de vijf bekende doelen op een geweldige manier afgesloten met een bedrag dat uiteindelijk op f 160.000,- is uitgekomen! Ook de uitgave van het 'gouden' jubileumnummer van Contact was een verrassing. Het danklied, speciaal voor deze gelegenheid gemaakt, was toepasselijk: 'Wij zijn verblijd want God is groot, Zijn Naam is wonderbaar en goed ...'

Er zijn momenteel 168 verenigingen bij de Bond aangesloten met een totaal aantal leden van 3502.

Twee nieuwe verenigingen zijn er bijgekomen: 'Vrouwen bij de Bron' te Rotterdam-West en 'Dorcas' te Tholen.

Landelijke werkgroep Kerk en Vrouw (LWKV)

Het thema op 4 april was "Kijk op de Kerk" met als ondertitel 'Uitdagingen en/of struikelblokken in het kerkelijk leven.' De spreker van deze dag was drs. J.M. Aarnoudse, die sprak over de grootste uitdaging in de kerk, de kerk te laten zijn wat God wil dat zij is: namelijk de 'familia Dei', oftewel het huisgezin Gods. Iedereen telt mee in de kerk, de leden van de kerk zijn zeer divers en men dient elkaar in dit 'huisgezin Gods' te accepteren. Door met elkaar in gesprek te blijven, kunnen er in plaats van struikelblokken juist nieuwe kansen en mogelijkheden ontstaan. Na de lezing was er een uitgebreide groepsdiscussie aan de hand van een aantal door drs. Aarnoudse gestelde vragen.

Op 7 november stond het thema "Werk aan de Kerk" centraal en was ds. K. T. de Jonge de spreker. Onder zijn leiding werd de vraag behandeld: Wat maakt een kerk tot Kerk?

De aanwezigen verdiepten zich in de gemeenteopbouw en kregen daarbij vier punten aangereikt: de vierende gemeente, de dienende gemeente, de lerende gemeente en de delende gemeente.

Alle belangrijke facetten van het gemeentelieven werden besproken, evenals de inbreng van de verschillende gaven van de afzonderlijke gemeenteleden.

Christelijke Gereformeerde Jongeren Organisatie (CGJO)

Dat jeugdwerk nooit stil staat is iedereen bekend. Ook binnen de CGJO is dat merkbaar. Wie aan de CGJO denkt, denkt al gauw aan een landelijk bestuur van 15 personen, een kleine staf op kantoor in Apeldoorn en wellicht een aantal landelijke activiteiten als een jongerendag of een symposium. Dat is ook de CGJO. Echter, het kloppende hart van de CGJO ligt elders, namelijk in de plaatselijke clubs en verenigingen die zich samen aaneensloten tot CGJO. Die aantallen clubs en verenigingen namen in het afgelopen jaar opnieuw toe. Inmiddels steeg het totaal aantal clubs en verenigingen binnen de CGJO tot ruim 300. Al die plaatselijke groepen komen week in week uit bijeen om elkaar te ontmoeten, samen te luisteren naar het Woord van God, samen te zingen en te musiceren, dingen te ondernemen, actie te voeren.

Ook op landelijk niveau spelen zich activiteiten af. Voor de diverse leeftijdsgroepen werd een breed pakket studiemateriaal ontwikkeld. Zo'n 350 clubleiders en verenigingsbestuurders bezochten de verschillende cursusavonden en -dagen die op talloze plaatsen in het land werden gegeven.

In februari werd de landelijke volleybaldag gehouden in de sporthal te Veenendaal. Zo'n 300 jongeren streden om de wisselbeker - en de eer natuurlijk.

Op tweede paasdag volgde de landelijke jongerendag. Voor het eerst in de Chr. Scholengemeenschap 'Het Streek' in Ede. In 1998 had de jongerendag als thema: 'Opgewekt!' In het ochtenddeel werd een bijzondere jongerendienst gehouden, verzorgd door leden van de Chr. Ger. Kerk uit Zwolle. Diverse deelprogramma's en een slotconcert door een groot black-gospelkoor completeerden het programma.

In november werd voor de derde keer een symposium gehouden. Aan de orde was de vraag hoe binnen de gemeente de dialoog met jongeren een plaats heeft of zou kunnen hebben. Hoofdspreker op deze dag was dr. R.R. Ganzevoort en co-referent dhr. G. Van de Bos. Op het symposium werd ook de nieuwe brochure van de CGJO, getiteld 'De handen ineen -II' aangeboden aan ds. J. van Langevelde, afgevaardigde namens deputaten voor het contact met de kerkjeugd. De brochure handelt over de noodzaak voor en de mogelijkheden van een geïntegreerde aanpak van het totale jeugdwerk binnen de kerkelijke gemeente. De brochure eindigt met een hoofdstuk dat aangeeft dat een goede ondersteuning van geïntegreerd jeugdwerk het best kan plaats vinden vanuit een centraal landelijk bureau voor het jeugdwerk.

Landelijk Contact Jeugdverenigingen

Van 2 tot en met 5 oktober organiseerde het LCJ ook dit jaar weer een bijbelstudie-conferentie. In Nunspeet hebben 70 jongeren intensief nagedacht over het thema "Volg Mij"

In de serie Handreiking +16 is een nieuwe bundel verschenen. Deze behandelt is zes schetsen de belangrijkste punten uit de Dordtse Leerregels. Voor -16 verscheen materiaal over *Mozes, muziek en Eén ding...*

Op 24 april is in Soest weer het jaarlijkse Jeugdappèl gehouden. Ruim 800 jongeren hebben rond het thema 'Opsporing verzocht... een levende christen' nagedacht over hun eigen verhouding tot de Heere. Ds P.D.J. Bujs sprak over het deelt thema 'Een levende christen, ben jij dat?', ds. P. den Butter over 'Een levende christen, hoe word je dat?' en ds. R. van Beek over 'Een levende christen, wat gééft dat?'. Verder was er zang en muziek en tijd voor ontmoeting. De dag werd afgesloten met een kringge-

CGJO-Symposium 1998.

spreek van jongeren en ouderen over de vraag wat het leven met de Heere nu concreet inhoudt.

In februari zijn er twee bezinnende kadervormingsavonden belegd over 'Belijden en beleven'.

Ds. C.J. Droger is daar ingegaan op de waarde van de belijdenis. Hij liet uitkomen dat belijden beleefde werkelijkheid is, die relevantie heeft voor het leven van nu. Op een landelijke kadervormingsmorgen in september is prof. dr. T.M. Hofman daar verder op ingegaan en heeft handreikingen gegeven hoe voorzitters en leidinggevendenden de belijdenis tot gelding kunnen laten komen in hun werk. Een samengestelde reader heeft de toegankelijkheid vergroot. In november heeft de commissie Kadervorming per jeugdcontact de cursus 'Houd ze erbij!' gegeven. De bedoeling daarvan was het bereik van het jeugdwerk in de gemeenten te vergroten, zowel kwantitatief als kwalitatief. Voor de -16 leidinggevendenden zijn twee bijeenkomsten georganiseerd. Eén over het thema 'Blijven of weggaan' en één over 'Jij en je muziek'.

Op het jeugdappel van 24 oktober is de nieuwe tweejaarlijkse landelijk actie van start gegaan. Het motto is 'Samen staan voor Zijn Naam'. De actie is bedoeld om het werk van de Bond tegen het vloeken te steunen. De commissie die dit organiseert heeft met de actie een tweeledig doel. In de eerste plaats wil ze rond het thema de bezinning bevorderen voor de eigen leden. In de tweede plaats wil ze jongeren stimuleren zich ook in te zetten voor anderen. Daarom zijn in de speciaal uitgegeven Actiebundel bijbelstudies opgenomen die aanzetten tot nadenken over het eigen gebruik van de Naam van de Heere.

In het kader van de actie heeft de commissie in eigen beheer het boek 'Kijk op kerken' uitgegeven. Dit boek bevat foto's van alle Christelijke Gereformeerde kerkgebouwen. Verder is er ook enige informatie over de plaatselijke gemeenten in opgenomen. Op 22 oktober is het eerste exemplaar hiervan aangeboden aan het moderamen van de generale synode.

Het LCJ telt ruim 150 aangesloten verenigingen met 2800 leden. Door middel van het

Jaarboek LCJ, dat aan alle kerkenraden wordt toegezonden, kunnen kerkenraden op de hoogte blijven van het werk van het LCJ.

Dienstverlening Jongeren Wereldwijd

Deze werkgroep heeft als doelstelling het bieden van mogelijkheden aan jongeren van 18 tot en met 24 jaar uit vooral de Christelijke Gereformeerde Kerken om zich wereldwijd in te zetten in dienst van die kerken middels het verlenen van hulp en ondersteuning aan medechristenen. Het stimuleren van deze jongeren om met de door hen opgedane ervaringen de eigen gemeente te dienen.

In het afgelopen jaar konden 46 jongeren van deze mogelijkheid gebruik maken, waarbij ze slechts de reiskosten en een kleine vergoeding voor de onkosten van de werkgroep hoefden te betalen.

Een negental jongelui ging naar Alexandrië in Egypte om daar mee te werken in de huishoudelijke dienst van een conferentiecentrum voor christenjongeren. Tussen de bedrijven door maakten ze onder leiding van Caroline Kleinjan verschillende excursies in de buurt van Cairo.

In Frankrijk werd meegewerkt aan het opknappen van de pastorie van een protestantse gemeente in de buurt van Alès (Cevennen). Hier gingen negen jongelui aan het werk. Ds. D.A. Brienen had vanuit Parijs de voorbereidingen voor dit project verzorgd. In Israël trad drs. C.J. van den Boogert op als begeleider van een groep van 15 jongeren die opknapwerk deden in een arabisch ziekenhuis in Jeruzalem. Daarnaast maakten zij excursies naar historische plekken.

Een groep van acht jongeren hielp mee met de bouw van een kerk in Makometsana in KwaNdebele (Zuid-Afrika). Doordat de jongelui ondergebracht waren bij zwarte gastgezinnen keerden zij terug zeer onder de indruk van de leefomstandigheden en de geloofsbeleving van deze medechristenen.

Een groep van vijf personen hielp mee met de bouw van een kerk in Mavhode (Venda, Zuid-Afrika). Zij hadden dezelfde ervaringen als de groep in KwaNdebele.

Bond van Zondagsscholen

De bond van Chr. Geref. zondagsscholen in Nederland hield zaterdag 6 juni haar 68e Jaarvergadering in de Chr. Geref. Kerk te Baarn.

Prof. dr. T.M. Hofman uit Apeldoorn hield een referaat over: 'De betekenis van de doop voor de vertelling en voor het Zondagsschoolkind'.

Tijdens deze vergadering heeft ds. B. de Romph na 24 jaar deel te hebben uitgemaakt van het bondsbestuur als eerste voorzitter afscheid genomen. Zijn plaats is ingenomen door ds. H. Polinder uit Genemuiden.

Br. Bergsma heeft eveneens na 21 jaar deel te hebben uitgemaakt van het bondsbestuur afscheid genomen. Br. Bergsma vervulde de functie van administrateur en penningmeester. Zijn plaats is ingenomen door br. Hoepel uit Noordeloos.

Ook werd tijdens deze vergadering een start gemaakt voor de landelijke actie t.b.v. de stichting 'Kimon', die hulp biedt aan straatkinderen in Brazilië.

Predikantsvrouwenvereniging

De jaarlijkse contactdag werd gehouden op 24 september. Dr. J. van der Wal sprak over de zorg voor mensen met psychische nood in de christelijke gemeente. In de middagbijeenkomst hield dr. A.F. Troost een ontspannende lezing, afgewisseld met gedichten, over het leven in en rondom de pastorie.

De presidente mw. J.R. van de Berg-Grootendorst trad af en in haar plaats werd verkozen mw. C.Ch. Groenleer-van de Poppe.

RCGS

De vereniging van regionale Chr. Geref. studiekringen hield op 7 maart haar jaarlijkse conferentie over het onderwerp: 'Wetenschap kent geen grenzen'. Sprekers waren de de hoogleraren A. van den Beukel en H.J. Selderhuis.

Bond van Zangverenigingen

De zesenvetigste Bondsdag werd op 3 oktober gevierd in de Mattheuskerk te Utrecht-West. Koren uit Mijdrecht, Utrecht-West, Bunschoten, Zwijndrecht, Veenendaal en 's-Gravenzande verleenden medewerking evenals het kinderkoor 'His Kids' uit Broek op Langedijk en de sopraan Elma van den Pool. Het geheel stond onder leiding van Henk Trommel.

Bewaar het pand

Op 18 april werd de jaarlijkse ontmoetingsdag te Sliedrecht gehouden. Sprekers waren ds. P. van Zonneveld, ds.G. Bouw, ds. L.W. van de Meij, ds. K. Visser en ds. M.C. Tanis. Zaterdag 19 september was de ontmoetingsdag te Kampen waar o.a. spraken ds. M. Vlietstra, ds. A. van Heteren, ds. M. van der Sluys en ds. J. P. Boiten.

Kerkelijke bladen

Het Kerkblad voor het Westen voltooide de eerste jaargang in de nieuwe opzet en uitvoering. Die mag geslaagd genoemd worden. Het abonnementenbestand van het Kerkblad voor het Noorden bevond zich nog steeds in stijgende lijn. Plannen voor een dergelijk kerkblad voor het Zuiden en Oosten waren nog in een embryonaal stadium.

De redactie van 'De Wekker' wijzigde door het terugtreden van prof.dr. W. van 't Spijker als hoofdredacteur en br. D. Koole. Beiden waren vruchtbare schrijvers, die gezichtsbepalend werk voor de kerken verrichtten. Bijzonder waren hun bijdragen resp. in Marginaal? en Nader bekeken. Br. Koole was een vaardig interviewer, terwijl de series artikelen van prof. Van 't Spijker in geestelijk opzicht van blijvende waarde zijn.

Hun plaatsen werden ingenomen door prof.dr. J.W. Maris als hoofdredacteur, drs. G. van Roekel als eindredacteur en dr. J. Stolk te Mijdrecht.

Liturgie

De synode besloot een onderzoek te laten doen door een deputaatschap naar taalkundige vernieuwing van de liturgische formulieren. Een oude wens van schrijver dezes werd verwoord in een instructie aanvaard door de classis Utrecht en verworpen door de particuliere synode van het Oosten om een eigen kerkboek te maken met daarin de beide psalmberijmingen, de Schriftberijmingen, de belijdenisgeschriften, de liturgische formulieren en wat mij betreft ook nog de KO.

Varia

Een vernieuwde bundel geestelijke liederen 'Uit aller mond' kwam tot stand. De Stichting Geestelijk Lied Gereformeerde Gezindte is verantwoordelijk voor de uitgave, die op scholen en verenigingen in een behoefte voorziet. De voorzitter van de Stichting ds. J. Van Amstel nam de vernieuwde bundel in ontvangst op 5 september te Renkum van uitgeverij het Boekencentrum.

Dr. H. Jochemsen, lid van de kerk te Bennekom, aanvaardde op 3 juni het bijzonder hoogleraarschap in de medische ethiek aan de VU te Amsterdam met het uitspreken van een rede getiteld: 'Gevaarlijke genen?' Deze leerstoel werd ingesteld en bekostigd door de Prof. Lindeboomstichting.

De vereniging 'Samen alleen' (jonge weduwen/weduwnaars) belegde naast de algemene vergadering in Bunschoten waar ds. P. Vermaat sprak over 'rouwverwerking' twee regio-avonden in Dordrecht en Zwolle.

Koninklijke onderscheidingen

Maatschappelijk en kerkelijke activiteiten van leden van de kerken vonden waardering in de toekenning van koninklijke onderscheidingen. Die vielen ten deel aan br. H. Spoelstra te Groningen (hij overleed enkele maanden later), br. J. Lagerweij te Renswoude, br. A. Huijgen Gzn. te Bunschoten, br. W. Huizer te Almelo, ds. H.P. Brandsma, br. J.A. Heemskerk te Rijnsburg, zr. N. Batenburg-Daudeij te Lisse en br. J. Pool te Rotterdam-Centrum.

Promotie buiten Apeldoorn

Br. Ate Dijkstra, lid van de kerk te Leeuwarden promoveerde op woensdag 30 september tot doctor in de medische wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen met de verdediging van zijn proefschrift 'Care Dependency. An assessment instrument for use in long-term care facilities.' Het beschrijft een onderzoek naar het toepassen van het begrip zorgafhankelijkheid binnen de zorg aan psychogeriatrische en ten dele, verstandelijk gehandicapte patiënten.

Jubilea

Vier broeders mochten in 1998 een jubileum gedenken. Twee waren vijftienvintig jaar dienaar des Woords. Twee waren 40 en 50 jaar in het wonderde ambt. Ze verleenden op verzoek medewerking aan de samenstelling van dit overzicht. Bijzondere vermelding verdient de vijfenzestigjarige ambtsbediening van ds. M. W. Nieuwenhuijze, emeritus predikant te Mijdrecht. Bij die gelegenheid werd hem een door zijn dochter Marjan samengestelde bundel meditaties overhandigd met als titel 'Woordgetrouw' waarin een bespreking van het 'Onze Vader' en 'gedachten over het hemellevens' zijn opgenomen die ds. Nieuwenhuijze zelf geschreven heeft in de periode na zijn emeritering. Zegene de Here onze broeder in zijn negentigste levensjaar op weg naar het hemellevens.

De eerste jubilaris is drs. Richard Hol, emeritus predikant te Hoogeveen. Hij werd op 2 maart 1946 te Amsterdam geboren in een bekende, meelevende Chr.Geref. familie. Na voltooide gymnasium-opleiding te Amsterdam, volgde hij de studie aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn van 1965-1970. Aansluitend vertrok hij naar de Joh. Calvinacademie te Kampen om zich te wijden aan de doctoraalstudie Oude Testament.

Die studie werd afgerond in februari 1973. In 1972 door het curatorium beroepbaar gesteld werd het beroep van Nieuwe Pekela aanvaard. Daar werd drs. R. Hol op 2 maart 1973 bevestigd tot dienaar des Woords door prof dr. B.J. Oosterhoff met de woorden uit Jeremia 1:11,12. Hij deed intrede met een preek over Psalm 19:10. In 1980 bracht de kerk van Hoogeveen een beroep op hem uit dat aanvaard werd. In Nieuwe Pekela werd afscheid geprekeerd met de tekst Filippenzen 1:9,10. Een woord tot de gemeente dat ook als een Schriftuurlijke typering en richtsnoer van hemzelf mag gelden. In Hoogeveen werd hij bevestigd door zijn collega aldaar ds. K. Boersma op 24 juni

1980. De bevestigingstekst was Romeinen 10:15. Intrede werd gedaan met Exodus 3:15 over de Naam en de gedachtenis. Tot mei 1994 mocht hij zijn krachten inzetten in het gemeentelijke werk. Een hersenbloeding bracht daarin grote verandering. Gevolg was dat vervroegd emeritaat moest worden aangevraagd. De classis Hoogeveen verleende dat met ingang van 1 november 1995.

Vanaf 1985 werd drs. Hol betrokken bij het werk van de buitenlandse zending. Eerst als deputaat van de particuliere synode van het Noorden en later als deputaat benoemd door de generale synode. Hij vervulde de functie van voorzitter van de sectie Zuid-Afrika-KwaNdebele. In dat kader werd in 1988 een reis naar het zendingsveld in Zuid-Afrika gemaakt. Gehuwd met Nienke van Olst uit Heerde ontvingen zij een gezin.

In de laatste jaren is onze broeder geboeid door de diepte en rijkdom van de eerste drie hoofdstukken van het boek Genesis. Voor de kerken verwacht onze broeder veel van een 'oetmoedig zoeken naar de vrede die alle verstand te boven gaat'. Ook al maakt dat 'oetmoedig zoeken' naar die vrede kwetsbaar als lentebloesem bij nachtvorst...

De tweede jubilaris is ook een geboren Amsterdammer. Ds. Th. Peppink werd op 8 oktober 1947 te Amsterdam geboren als oudste van zeven kinderen. Hij komt uit een

fijn gezin waarin de ouders leefden in de dienst van de Here. Hij studeerde in Apeldoorn van 1966-1973. In 1973 slaagde hij voor het candidaatsexamen en werd hij beroepbaar gesteld. Van de beroepen van Emmen, Opperdoes en Zaandam nam hij het beroep naar Emmen aan. Op 22 augustus 1973 trad hij in het huwelijk met Josje van Westrienen uit Amsterdam. Toegelaten door de classis Hoogeveen op 10 oktober 1973 werd hij op 23 oktober 1973 in het ambt bevestigd door ds. H. Biesma met Openbaring 1:3. Hij deed intrede met de tekst Openbaring 22:17. In juli 1978 nam hij afscheid van Emmen na het aannemen van het beroep naar Kampen als predikant naar art.6 KO om te werken als docent godsdienst, ethiek en godsdienstwetenschap aan de Chr. Hogeschool voor de kunsten 'Constantijn Huygens', in de faculteit beeldende kunst en theater. Op 3 september 1978 deed hij te Kampen

intrede met de tekst Exodus 3:16b 'In het hart van elk die kunstvaardig is heb Ik wijsheid gelegd'. Bevestigers waren prof.dr. B.J. Oosterhoff en dr. T. Brienen. De bevestigingstekst was Colossenzen 1:15-17.

Van 1978-1980 studeerde ds. Peppink het doctoraalprogramma Evangelie en cultuur bij prof. dr. G.Th. Rothuizen en dr. Okke Jager. Van 1993-1997 voltooide hij zijn promotiestudie over geloof en kunst bij prof.dr. G.van der Leeuw. Hij promoveerde op 15 mei 1997 aan de Rijksuniversiteit te Utrecht met als promotor prof.dr. M.J.G. van der Velden. Hij preekt elke zondag en vindt het een grote vreugde om het Evangelie aan zondaren te mogen verkondigen. Ook valt hij soms in als docent theologie en ethiek op de Chr. Hogeschool Windesheim te Zwolle. Dr. Peppink ontving literair talent van de Here; als schrijver verschenen van hem zo'n vijftigtitels in de vorm van romans, gedichtenbundels, theologische werken en meditaties.

Het gezin ontving drie dochters: Mariëtte, Rianne en Dorothee. Met dankbaarheid wordt melding gemaakt van het feit dat zijn vrouw hem in alles met toewijding en grote ijver steunde in het werk in Gods Koninkrijk, maar het is de HERE die alles onverdiend geschonken heeft. Soli Deo Gloria.

Drs. W. Steenbergen, de derde jubilaris, volbracht een veertigjarige loopbaan als die- naar des Woords in gedreven, intensieve en consciencieuze arbeid. Jubileum en emeritering vallen nagenoeg samen.

Op 23 februari 1934 geboren te Zwolle, ging hij studeren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en van 1955-1958 aan de Theologische School in Apeldoorn. In 1958 beroepbaar gesteld werd het beroep van Meppel aangenomen. Naar de toen gebruikelijke gang van zaken trad hij op 28 oktober 1958 eerst in het huwelijk met Hanna Graves uit Amsterdam om veertien dagen later op 12 november in het ambt bevestigd te worden. Ds. S. van Zwoll als onvergetelijke vriend verlichtte de bevestiging met de tekst Romeinen 10:15. Inrede werd gedaan met 1 Koningen 22:14 over de profeet Micha ben Jimla die zegt: Zo waar de HERE leeft, hetgeen de HERE tot mij zeggen zal, dát zal ik spreken. En dan volgt een boodschap die voor de hoorders niet aangenaam was. Terugziende op het begin van zijn preekwerk is deze profetische kritiek het accent geweest waardoor zijn prediking gestempeld was, later is dat milder geworden waarbij de vraag blijft of je niet soms tekort doet aan wat de Here zegt door de neiging om de scherpe kantjes eraf te laten. Hoe moeilijk het preken ook is, de jubilaris mag daarin het meest de nabijheid van God ervaren. Van de zes jaren in Meppel werd hij één jaar afgestaan voor het werk als krijgsmachtspredikant.

In 1965 volgde hij in Eindhoven zijn in 1963 door een tragisch auto-ongeval omgekomen vriend ds. S. van Zwoll op. In die tijd werd onder zijn pastoraat in 1972 de gemeente 's Hertogenbosch geïnstitueerd. Hij werkte mee aan het begin van het evangelisatiewerk in Antwerpen. Voor de studie was het een vruchtbare tijd: doctoraal examen werd aan de Joh. Calvijnacademie te Kampen afgelegd met als hoofdvak Nieuwe Testament.

In 1973 leidde de weg naar Groningen, een grote gemeente met veel studenten en fijne samenwerking met de collega's T. Brienen en K.J. Velema.

Van 23 april 1982 tot 11 oktober 1991 diende hij de gemeente van 's-Gravenhage-Rijswijk, vanaf de laatste datum tot 7 maart 1999 diende hij de gemeente van 's-Hertogenbosch van welke gemeente hij in de Eindhovense tijd hij ook de pastor was. Naast de dienst in 's-Hertogenbosch was drs. Steenbergen geestelijk verzorger in het prot.chr. verzorgingshuis 'Vijverhof' in Nijmegen waar 160 bewoners zijn die tussen de 85 en 90 jaar oud zijn. Een bijzondere ervaring waar dwars door de tekenen van het verval dat mensenlevens op deze leeftijd kenmerkt, de eigen schoonheid van de ouderdom ontdekt wordt.

In drie gemeenten Eindhoven, Groningen/Haren en Rijswijk waardeerde de jubilaris het nauwer samenleven met de plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk. Het beëindigen van de landelijke samsprekingen met de NGK wordt door hem zeer betreurd.

In het bredere kerkelijke leven werd onze broeder geroepen tot verantwoordelijke taken. Tweemaal werd hij afgevaardigd naar de generale synode (1977 en 1989), hij was deputaat voor de eenheid van de gereformeerde belijders en het contact met de buitenlandse kerken waarvan ook het secretariaat een tijd vervuld werd, deputaat ADMA, voorzitter van de Chr. Geref. Vereniging voor Jeugd welzijn van 1983-1990. Het werk van het deputaatschap voor het kerkelijke lied had zijn liefde. De synodale beslissingen ten aanzien van het kerklied zag hij als niet bevorderlijk voor 'het gaande

houden van de lofzang' (Psalm 107) in de kerken. Hij is als één van de supervisors betrokken bij de Nieuwe Bijbelvertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap.

Een bijzondere band in vriend-en broederschap was er met prof.dr. J.P. Versteeg van wie hij de rouwdienst in 1987 leidde. Drs. Steenbergen hoopt dat wat prof. Versteeg onze kerken heeft nagelaten niet vergeten wordt.

Niet vergeten mogen worden de vruchten van zijn vakstudie Nieuwe Testament die gepubliceerd werden. We noemen: 'Vroomheid in het Nieuwe testament' in Apeldoornse Studies nr. 7 samen met prof. Oosterhoff, die schreef over vroomheid in het OT. 'Paulinische gemeentebesouwing' in de jubileumbundel 'Uw knecht hoort'. In 'Zichtbare liefde van Christus' red. D. Koole e.a. verscheen "Bijbelse achtergronden" (van het diaconaat). 'Samen-leven onder de genade' in J.P. Versteeg e.a. 'De Geest schrijft wegen in de tijd'. 'Notities over 'belijden, belijdenis' in het NT' in G.L. Born e.a. 'Met elkaar verbonden'. Over belijdenis en theologie op de weg van de kerk. Ik herinner mij een prachtig referaat over de maaltijd des Heren voor de predikantenconferentie dat verscheen als artikel in Theologia Reformata. Het is de moeite waard, denk ik, om al zijn verspreide bijdragen te verzamelen in een bundel of reader.

Tenslotte mag uitdrukking gegeven worden aan zijn dankbaarheid voor het kerkverband als het kader waarin alle arbeid verricht werd en dat die arbeid mogelijk maakte. Daarbij is ook sprake van de pijn over de verschillen waarover niet werkelijk met elkaar wordt gesproken en er geen aanvaarding van de ander is aan wie God ook Zijn Geest gegeven heeft.

Het huwelijks- en ambtsjubileum dat op 25 oktober gevierd werd, kwam te staan in het licht en onder het woord van 1 Samuël 7:12 - Eben Haëzer, de steen van de hulp. Tot hertoe heeft ons de HERE geholpen. Die dankbaarheid leeft in het hart van onze broeder en zijn vrouw voor wat zij in elkaar en in het midden van de kerken van de Here God ontvingen.

De laatste jubilaris van 1998 was prof.dr. J. van Genderen. Op 13 april 1923 werd Jan

van Genderen geboren te Goudriaan, zoon van Dirk van Genderen en Lijsje Bassa. Hij werd gedoopt en deed belijdenis in de kerk van Noordeloos, een van de drie Chr Geref. Kerken die voortbestonden na de vereniging van 1892. In 1941 werd hij ingeschreven als student aan de Theologische School te Apeldoorn en hij deed in 1945 kandidaatsexamen. Twee jaar doctoraalstudie volgden aan de Rijksuniversiteit van Utrecht, daarna gaf hij als lector in Apeldoorn les in enkele propedeutische vakken en klassieke talen. Het ambt van dienaar des Woords werd hem opgedragen door het beroep van Zutphen. Op 8 december 1948 werd hij te Zutphen door prof. J.J. van der Schuit – van wie hij zich een dankbaar leerling noemt - in het ambt bevestigd met de woorden van Marcus 4:14 'De Zaaier is die het woord zaait'. De dag daarna deed hij intrede met de tekst 1 Corinthe 1:23 en 24 - de prediking van Christus,

de Gekruisigde als de kracht en de wijsheid Gods. Op 11 november 1948 was hij in het huwelijk getreden met mej. Boukje Bijleveld te Haarlem. Vijf jaar mocht hij de gemeente dienen, een gemeente waaraan hij zich nog altijd sterk verbonden weet.

In 1953 vond zijn promotie (cum laude) plaats aan de Rijksuniversiteit van Utrecht met een proefschrift over 'Herman Witsius (1636-1708). Bijdrage tot de kennis der gereformeerde theologie.' De generale synode van 1953 benoemde hem tot hoogleraar als opvolger van prof. J.J. van der Schuit. Tot zijn leeropdracht behoorden o.a. de

vakken dogmatiek, dogmageschiedenis en symboliek. De installatie vond op 12 januari 1954 plaats samen met die van de andere benoemde hoogleraren ds. W. Kremer en dr. B.J. Oosterhoff. Prof.dr. J. van Genderen sprak op 13 januari 1954 zijn inaugurele oratie uit waarvoor hij als onderwerp had gekozen: 'Het praktisch syllogisme. De sluitrede des geloofs.' In alle opzichten paste de academische loopbaan bij het karakter en de gaven die de jubilaris ontving. In goede gezondheid kon alle jaren gedoceerd worden en werd de Theologische School uitgebouwd tot een instelling voor wetenschappelijk onderwijs die de toets van vergelijking met andere instellingen goed kan doorstaan terwijl de nauwe band met de kerken bewaard bleef. De vrucht van jarenlang dogmatisch onderwijs werd geoogst in het magnum opus van de 'Beknopte Gereformeerde Dogmatiek' die verscheen in 1992 waaraan prof.dr. Velema enkele hoofdstukken bijdroeg zodat het een echt Apeldoorns werk werd. Inmiddels verscheen de tweede druk. Op 31 augustus 1993 gaf prof. Van Genderen zijn afscheidscollege over 'De nieuwe hemel en de nieuwe aarde' en ging het emeritaat in dat de synode van 1992 verleende. Bij die gelegenheid werd een bundel opstellen aangeboden van eigen gepubliceerd en ongepubliceerd werk getiteld 'Naar de norm van het Woord'.

In deze tijd zonder onderwijsverplichtingen had hij een vruchtbare pen in de vorm van een bijdrage aan 'Luisteren en leren', het schrijven van een 'Oriëntatie in de dogmageschiedenis' en in 1998 verscheen 'De Bijbel en de Toekomst'. Niet onvermeld mag blijven het vele jaren bibliothecaris zijn van de Theologische Universiteit. Een zorgvuldig beheer van de gelden en beleid in aanschaf van boeken zijn aan hem te danken. Het kerkelijke leven werd gediend in verschillende deputaatschappen. Vele jaren was hij voorzitter van deputaten eenheid van de gereformeerde belijders en werden door hem en anderen de openingen gemaakt voor samsprekingen en contacten met kerken van gereformeerd belijden. De toerusting van ambtsdragers kreeg gestalte in het lid zijn van de redactie van 'Ambtelijk contact'.

De invloed van zijn pre-adviseur zijn van de synoden tot en met 1995 is moeilijk na te gaan, maar in het vinden van zorgvuldige formuleringen en oplossingen die voor ieder aanvaardbaar waren en de zaken verder brachten was hij een belangrijke steun voor de moderamina en de vergaderingen van de synoden. Oprecht en beslist gereformeerd, voorzichtig maar open voor anderen en voor nieuwe ontwikkelingen op de basis van trouw aan Schrift en belijdenis ging de jubilaris zijn weg.

Hij is er dankbaar voor in deze jaren bijna elke zondag de kerken in de Woordverkondiging te mogen dienen.

De viering van het ambtsjubileum op 8 december in Zutphen had een sober karakter doordat prof. en mw. Van Genderen in 1998 hun oudste zoon hebben moeten missen. De grondtoon mocht zijn een dankbare verwondering over Gods goedheid waarbij op hun verzoek werd gezongen:

*God zij geprezen met ontzag,
Hij draagt ons leven dag aan dag,
zijn naam is onze vrede.*

De HERE gedenke en leide onze broeder en zijn vrouw bij het klimmen der jaren naar de zalige toekomst van Zijn rijk in volmaaktheid.

Zo vervolgden in 1998 onze kerken hun weg naar eeuw-wende en millennium-overgang. Dienaren kwamen en gingen, kerken groeiden of kwijnden. De aardse werkelijkheid van Gods Kerk in geloof beleven, een levend lidmaat daarvan zijn, verlangen naar het werk van de Heilige Geest, die doorbreekt, bemoedigd worden door brood

en wijn, Woord en Geest in het hart dragend, dat zijn blijvende activiteiten totdat de HERE komt. Nuchter en waakzaam.
Zoals altijd kan het geloof het beste alleen maar zingen tot eer van God en tot vertroosting van onze zielen:

*Mensenzoon tussen de kandelaren,
Wortel Davids, Morgenster,
blijf uw kerk vergaderen, bewaren,
roep haar van nabij en ver.
Laat de luchters branden van uw klaarheid,
maak uw kerk tot pijler van uw waarheid,
schuilplaats in de wildernis,
huis waarin uw vrede is.*

*Levensvorst, U loven de geslachten,
en tot uw verborgen tijd
blijft de bruid uw wederkomst verwachten,
't einde van haar bange strijd.
Houd haar waakzaam; doe haar, 't hoofd geheven,
uit die hoge heilsverwachting leven,
tot zij op de jongste dag,
met U triumeren mag.*

J.C.L. Starreveld